

En rådgivers erfaringer med RISE

Det Økologiske Akademi, Niveau 2

Se 'European Agricultural Fund for Rural Development' (EAFRD)

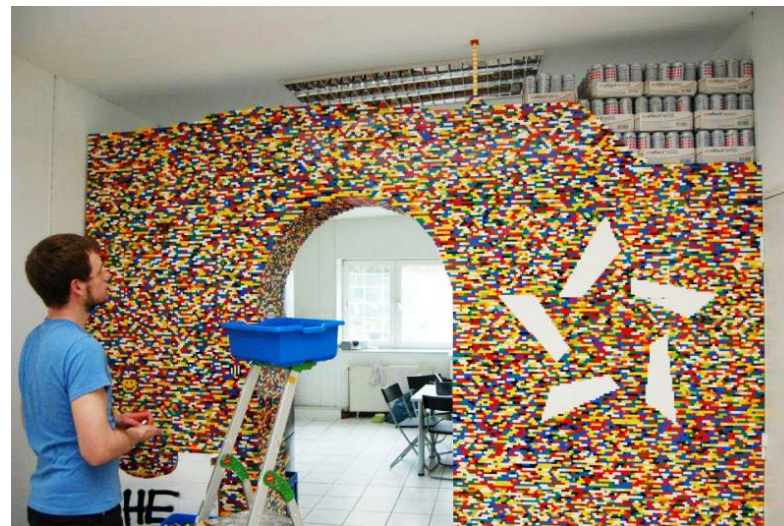
En rådgivers erfaringer med RISE

2014

- RISE opbygning
- RISE arbejdsprocesser
- økologernes oplevelser med testen
- RISE som redskab i rådgivningen

- hvordan er opbygningen af RISE?
  - spørgsmål-beregninger-analyse-rapport

- Bæredygtighedstest.. hvilke temaer
- miljø...(naturligvis)
- sociale forhold
  - Arbejdstimer, løn. Arbejdsvilkår. Livskvalitet
- økonomiske forhold
  - Finansiell/likviditets analyse. Husstandens udgift

- emner i spørgeskema

- ▾ ✓ B Spørgsmål ved bedriftbesøg
  - ▷ ✓ 20 Husdyr
  - ▷ ✓ 30 Arealanvendelse
    - ✓ 40 Vandforbrug
  - ▷ ✓ 50 Næringsstoffer
    - ✓ 60 Affald
  - ▷ ✓ 70 Energiforbrug
  - ▷ ✓ 80 Arbejdsstyrke
  - ▷ ✓ 90 Bedriftsledelse
  - ▷ ✓ 100 Økonomisk situation
    - ✓ 200 Yderligere projekt spørgsmål
- ✓ C Kommentarer

• RISE-strukturen i detaljer

- ▾ ✓ B Spørgsmål ved bedriftbesøg
  - ▷ ✓ 20 Husdyr
  - ▾ ✓ 30 Arealanvendelse
    - ▾ ✓ 30.1 Opdyrket land
      - ✓ 30.1.1 Vælg afgrøder
      - ✓ 30.1.2 Udbytte og kvalitet
      - ▾ ✓ 30.1.3 Humus (organisk stof)
        - ✓ 30.1.3.1 Vårbyg
        - ✓ 30.1.3.1 Eng i rotation, 4 slæt / år
        - ✓ 30.1.3.1 Mixture of barley and peas (for silage)
        - ✓ 30.1.3.1 Vintertriticale
        - ✓ 30.1.3.1 Vårbyg
        - ✓ 30.1.3.1 Vinterhvede
        - ✓ 30.1.3.1 Vårhvede
        - ✓ 30.1.3.1 Vårhavre
      - ✓ 30.1.4 Produktionssystemer
    - ▷ ✓ 30.1.5 Jordbundsforringelse
    - ✓ 30.1.6 Jordbundsanalyser og næringsstoffer
    - ✓ 30.1.7 Jord reaktion
    - ✓ 30.1.8 Jordforurening
  - ▾ ✓ 30.2 Landbrugsareal
    - ✓ 30.2.1 Plantebeskyttelse
    - ▾ ✓ 30.2.2 Biodiversitet
      - ✓ 30.2.2.1 Agerjord
      - ✓ 30.2.2.2 Græsarealer
      - ✓ 30.2.2.3 Permanente afgrøder og skov
- ✓ 40 Vandforbrug

- eksempel på ? til landmanden

Aalborg oktober 2013, Scenario of version 1 juli 2013

20.1.3 Staldforhold

Fjerkræ:
Æglæggende og
avishøner,
ulshøner

20.1.3.1 Hvor mange kriterier for staldforhold tilpasset denne husdyrkategori er ikke opfyldt?

20.1.3.2 Er belægningsgraden for høj?

20.1.3.3 Er der tilstrækkeligt med rene og funktionelle vandtrug?

20.1.3.4 Er der beskyttelse mod varme (sol) og kulde?

20.1.3.5 Er dyrenes omkringliggende område godt belyst?

20.1.3.6 Hvordan er luftkvaliteten i stalden?

20.1.3.7 Er dyrene fri for akustisk stress?

• eksempel på ? om biodiversitet

Aalborg oktober 2013, Scenario of version 1 juli 2013

30.2.2.1 Deltager bedriften i programmer, mærkater, certificeringsordninger, der eksplicit fremmer biodiversiteten?

30.2.2.2 Holdes der bier på bedriften?

Ja Nej Endnu ikke besvaret

30.2.2.3 Hvor mange traditionelle eller truede plantesorter dyrkes (for landbrugsproduktion)?

30.2.2.4 Andel af områder med en høj miljømæssig kvalitet på landbrugsareal

%

30.2.2.5 Andel af landbrugsareal i nærheden af økologiske elementer

%

30.2.2.6 Udvikling af landskabslementer på landbrugsareal fra et økologisk synspunkt.

30.2.2.7 Skal landbrugsmæssigt uanvendelige områder (stuehus, bygninger, veje) tages med i betragtning i vurderingen af bedriftens miljøprioriteringer?

Ja Nej

30.2.2.8 Andel af disse områder (stuehus, bygninger, veje) med høj miljømæssig kvalitet?

%

30.2.2.9 Skal landbrugsmæssigt ikke anvendelige områder (åbent vand, grusgrave, klipper, naturreservater) tages med i betragtning i evalueringen af bedriftens miljøprioriteringer?

  ...

- eksempel på ? om livskvalitet

- ▲ ▼ 80.3.1 Jens
  - ▼ 80.3.1.1 Retfærdighed og motivation
  - ▲ ▼ 80.3.1.2 Vurdering af betydning
    - ▼ 80.3.1.2.1 Arbejde og uddannelse
    - ▼ 80.3.1.2.2 Økonomisk situation
    - ▼ 80.3.1.2.3 Sociale relationer
    - ▼ 80.3.1.2.4 Personlig frihed og værdier
    - ▼ 80.3.1.2.5 Sundhed
    - ▼ 80.3.1.2.6 Andre områder (valgfri)
  - ▲ ▼ 80.3.1.3 Måling af tilfredshed
    - ▼ 80.3.1.3.1 Arbejde og uddannelse
    - ▼ 80.3.1.3.2 Financiel situation
    - ▼ 80.3.1.3.3 Sociale relationer
    - ▼ 80.3.1.3.4 Personlig frihed og værdier
    - ▼ 80.3.1.3.5 Sundhed
    - ▼ 80.3.1.3.6 Andre områder

• eksempel på ? om økonomisk situation

- 10.5 Online adgangskontrol til undersøgelse
- ✓ B Spørgsmål ved bedriftbesøg
  - ▷ ✓ 20 Husdyr
  - ▷ ✓ 30 Arealanvendelse
    - ✓ 40 Vandforbrug
  - ▷ ✓ 50 Næringsstoffer
    - ✓ 60 Affald
  - ▷ ✓ 70 Energiforbrug
  - ▷ ✓ 80 Arbejdsstyrke
  - ▷ ✓ 90 Bedriftsledelse
  - ▲ ✓ 100 Økonomisk situation
    - ▲ ✓ 100.1 Finansiell analyse bedrift
      - ✓ 100.1.1 Vælg regnskabsår
      - ▲ ✓ 100.1.2 År 2012
        - ▲ ✓ 100.1.2.1 Bedriftsaktiviteter
          - ▷ ✓ 100.1.2.1.1 Produktion af øko-æg
          - 100.1.2.2 Yderligere aktiviteter
          - ✓ 100.1.2.3 Personaleomkostninger
          - ✓ 100.1.2.4 Strukturelle omkostninger
          - ✓ 100.1.2.5 Investeringer
          - ✓ 100.1.2.6 Likviditet
          - ✓ 100.1.2.7 Tredjeparts kapital

100.1.2.2 Yderligere aktiviteter (2012)

Indtægter minus udgifter til disse aktiviteter

100.1.2.2.1 Indtægter fra direkte betalinger eller anden statsstøtte

461.705,00 DKK

100.1.2.2.2 Vil bedriftens infrastruktur opfylde statens krav til direkte betalinger og støtte i fremtiden?

Ja, al infrastrukturen er i god stand

100.1.2.2.3 I hvilken retning skønnes omfanget af statsstøtte at udvikle sig i de kommende år?

Stigende

100.1.2.2.4 Hvor mange kilder til økonomisk støtte har bedriften ?

To

100.1.2.2.5 Indtægter fra bedrift-relaterede bi-aktiviteter (minus netto direkte udgifter)

274.155,00 DKK

100.1.2.2.6 Er den nødvendige infrastruktur til bedrift-relaterede indtægter i god stand?

Ja, med enkelte undtagelser

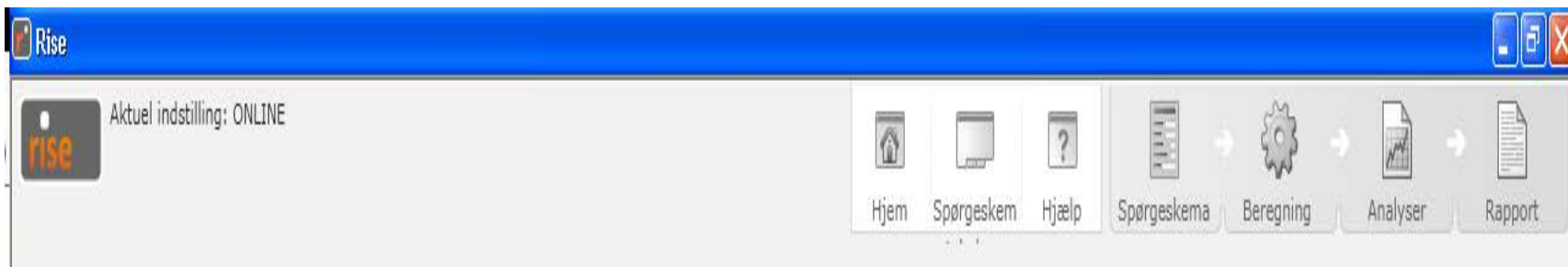
100.1.2.2.7 Anslå udviklingen af bedrift-relateret indkomst:

Faldende

100.1.2.2.8 Hvor mange kunder eller klienter er der for bedrift-relaterede aktiviteter?

En

**spørgeskema -> beregning -> analyser -> rapport..
det er ret enkelt - på papiret!**

- analyser: Hvad kan vi se?

3 Indikator oversigt

▼ Skjul/Vis alle

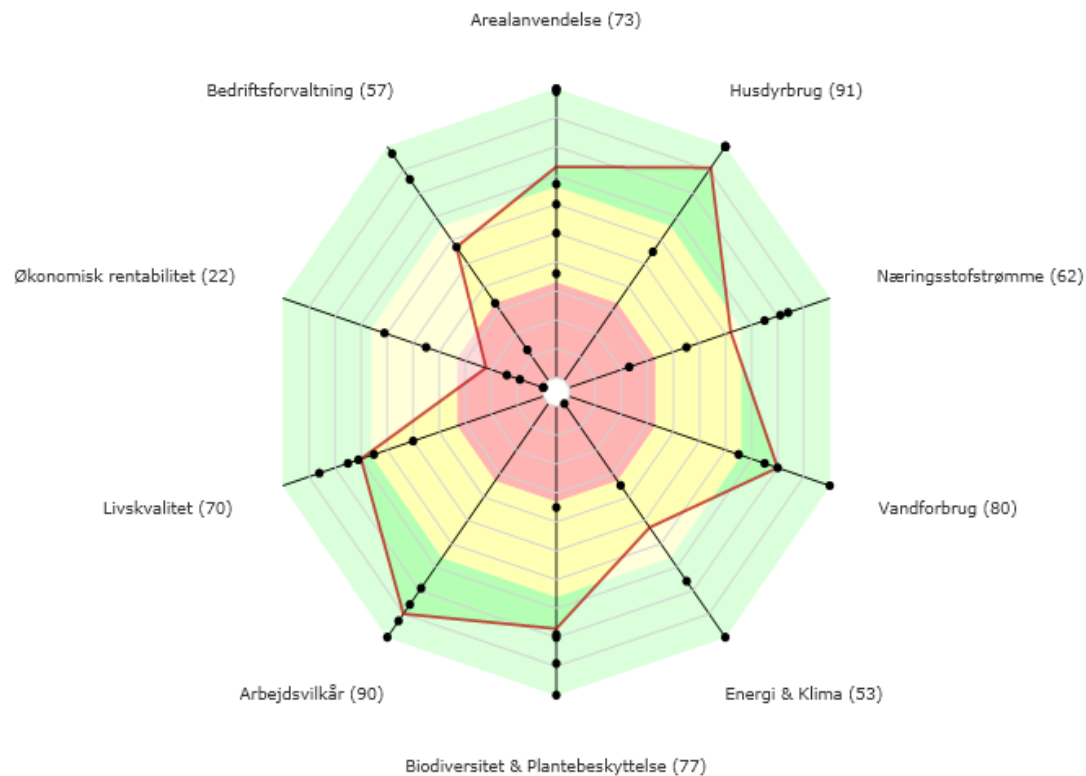
▶	1	Arealanvendelse	73 Point	i
▶	2	Husdyrbrug	91 Point	i
▲	3	Næringsstofstrømme	59 Point	i
	3.1	Kvælstofbalance	69 Point	i
	3.2	Fosforbalance	81 Point	i
	3.3	N og P selvforsyning	23 Point	i
	3.4	Ammoniakfordampning	75 Point	i
	3.5	Affaldshåndtering	45 Point	i
▶	4	Vandforbrug	80 Point	i
▶	5	Energi & Klima	53 Point	i
▶	6	Biodiversitet & Plantebeskyttelse	77 Point	i
▶	7	Arbejdsvilkår	84 Point	i
▶	8	Livskvalitet	70 Point	i
▶	9	Økonomisk rentabilitet	31 Point	i
▶	10	Bedriftsforvaltning	57 Point	i

- beregninger - detaljer

Detaljer						
Tekst	Enhed	Værdi	Værdi	Værdi	Værdi	Værdi
N og P selvforsyning	Point	23				
N-selvforsyning: Husdyrbrug og Planteproduktion	Point		26			
N-selvforsyning: Planteproduktion	%			51.2		
N-selvforsyning: Planteproduktion	kg				9,504.0	
N-behov: Planteproduktion	kg					18,577.1
N-forsyning: kunstgødning	kg					0.0
N-forsyning: Importerede organiske gødninger	kg					9,072.7
N-behov: Planteproduktion	kg				18,577.1	
Landbrugsareal (AA) i ha	ha				145.8	
N-selvforsyning: Husdyrbrug	%			0.0		
N-selvforsyning: Husdyrbrug	kg				-1,782.2	
N-behov husdyr	kg					12,540.0
Detaljerede resultater af hver husdyrkategori kan findes under punktet "Husdyrbrug".						
P-selvforsyning: Husdyrbrug og Planteproduktion	Point		20			
P-selvforsyning: Planteproduktion	%			39.7		
P-selvforsyning: Planteproduktion	kg				1,516.0	
P-behov: Planteproduktion	kg					3,815.7
P-forsyning: kunstgødning	kg					0.0
P-forsyning: Importerede organiske gødninger	kg					2,300.0
P-behov: Planteproduktion	kg				3,815.7	
Landbrugsareal (AA) i ha	ha				145.8	
P-selvforsyning: Husdyrbrug	%			0.0		
P-selvforsyning: Husdyrbrug	kg					-6.0
P-behov: Husdyrbrug	kg					2,808.0

Bæredygtighedspolygon

- RISE arbejdsprocesser

- Kontrakt 😊

Forberedelse til besøg

- Landmand kontaktet og følgende materiale indhentet:
  - Mark- og gødningsplan
  - Jordprøver
  - Staldforhold og ydelsesniveau
  - Regnskabstal/Årsrapport
  - Markkort
- Polygon til egen-udfyldelse

Besøg/interview

- Rundtur på bedriften – stald og mark – 0,5 t.
- Interview – 2-3 (-4) timer .. tager let 4
- Aftaler for det videre forløb (bl.a. SWOT)

bearbejdning-rapport-aflevering

- Opfølgning på besøg og afklaringer inden det endelige spindelvæv
- Analyse
- Forklaringer og fortolkninger
- Konklusioner/anbefalinger
- Aflevering
- Effektsikring

- Økologernes oplevelser med analysen

”Tordenskjolds soldater”?

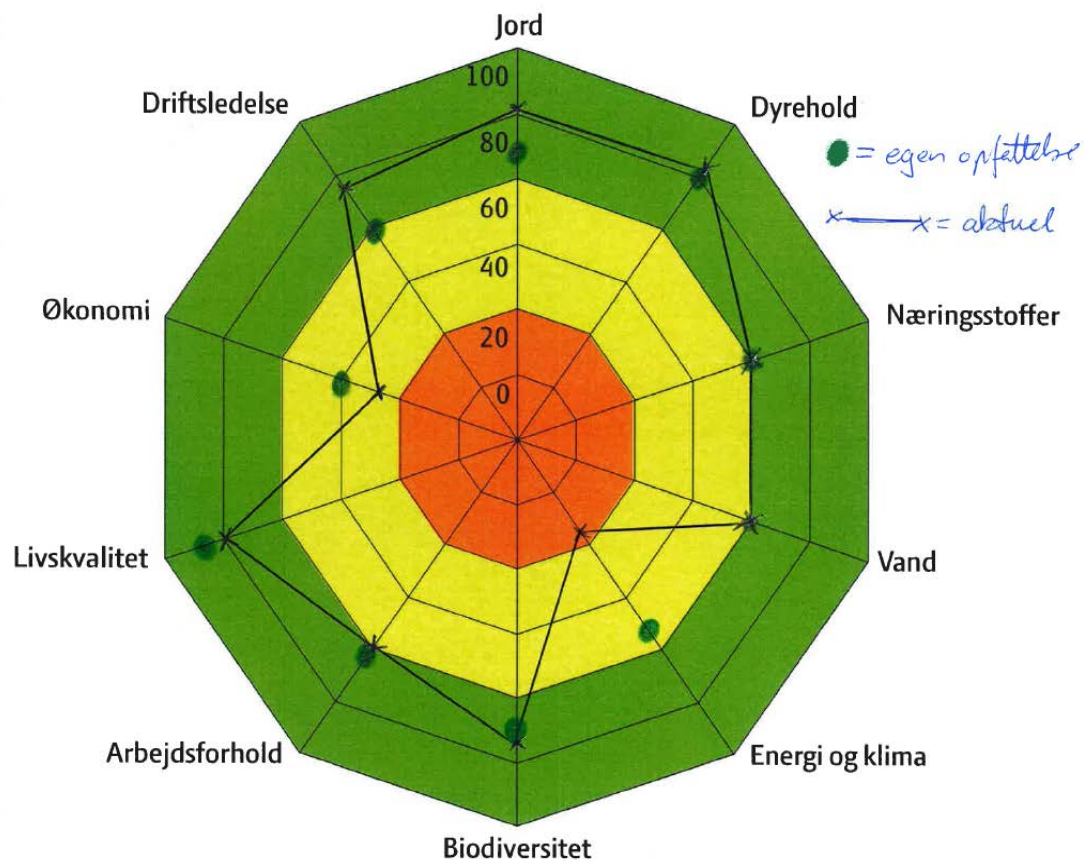
- Fin modtagelse
  - god forhåndsorientering
  - spændende
  - stor forventning

Statements / AHA'er om RISE-analysen

- troværdig analyse
- retvisende billede, ja
- relevant
- analysen understøtter tidligere tanker
- stof til eftertanke/nye afvejninger
- har givet mening (i hvert fald efter forklaring)
- et must at være ærlig

- Bæredygtighedstesten
  - helikopter-blik på bedriften
  - skal i høj grad bruges i bedriftens udvikling
  - godt at komme videre på (fokus)
    - RISE kun første trin
  - vil gerne have opfølgning ”om et par år”

- RISE som redskab i rådgivningen

- RISE som værktøj ...
  - teknisk brug: ingen eller kun små problemer. Faktisk rigtig godt.
  - antallet af spørgsmål: Er et problem
  - forståelse af spørgsmålene: kan være forskellig fra person til person/region til region
  - interviewer skal være erfarne og hjemme i faget

- RISE som værktøj ..... (fortsat)
  - interviewer: skal være fokuseret og kontrollere interviewet
  - Rapport: Fantastisk. Spider-nettet er virkelig godt. Landmanden forstår det umiddelbart

- RISE. Perspektiver for brugen
  - kan bruges som facilitator i banken
  - kan bidrage til at opfylde forbrugernes forventninger om implicit bæredygtighed
  - aller vigtigst .....første trin mod bæredygtighed (er et værktøj).
  - derfor følg op i markplan / foderplan
  - inddrag din kollegaer (orientering/indsalg)

- RISE som en "cash cow"?
  - Nix !
  - men... 10 t pr. bedrift= 8-10.000 kr, fornuftig indtjening for en rådgiver
  - og .... indsalg af kolleger / mersalg
  - bæredygtighedstest... fremtidig efterspørgsel fra myndigheder??... fra forbrugere??
  - sørg for omtale "hele tiden". Bæredygtighed må ikke tørre ud

- Der er et værktøj, der kan måle bæredygtighed ... programmet er dynamisk
- der er nu udviklet:.....
  - RISE-light
  - RISE-basis
  - RISE-ekspert

Bæredygtighedsanalyse

- Flytter det så noget i sidste ende? = bliver landmanden mere bæredygtig
- Evelien de Olde giver jer et svar

- måske behøver vi i DK en diskussion for at kvalificere begrebet og øge egen og landmandens indsigt og forståelsen for sammenhængene.
- alene den proces vil flytte og holde økologerne i front

Anbefalinger biodiversitet

- fokus på større mangfoldighed:
  - plant forskellige træer/buske i hønsegårdene
  - så vildtstriber i marken og i dele af arealet udenfor hønsegården (forbrugerne)
  - hold bier/tillad bistader
  - i marken sørg for arts/sortsblandinger
  - køb gamle landracer af husdyr

Anbefalinger Energi og klima

- levere hønsegødning til et biogasanlæg. Det vil bidrage meget væsentligt til energiproduktionen. Hønsegødning er velset af biogasanlæggene på grund af stort gaspotentiale.
- etablere solceller
- i markbruget skal fokus være på dieselbesparelse: Dæktryk, lave omdrejninger, motortjek, overvej hver arbejdsgang....

- kulstofindlejring
  - jordbehandling
  - arealanvendelse/afgrøder
  - sædskifte
  - gødskning
  - afgrøderester/efterafgrøder

- biodiversitet
  - naturarealer
  - intensitet i landbrugsproduktionen
  - landskabskvalitet
  - mangfoldighed i landbrugsproduktionen

- Jordpakning

- observationer af jordpakning
- risikofaktorer og stabilitetsfaktorer
- hjullast/jordfugtighed/jordtype/jordbearbejdning/
dæktryk/ tvillinghjul/ reduceret
jordbehandling/plantedække

- Energi og klima
  - energiintensiteten i landbrugsproduktionen
  - andel af vedvarende energi
  - drivhusgasbalance